

Den nye ordföranden

För mig är Medborgarrättsrörelsen liktydig med Gustaf Petrén. Första gången jag träffade Gustaf var under rätt ovanliga omständigheter som hade samband med den oro som många under början av 1970-talet kände inför den rättsliga utvecklingen i vårt land. Denna oro ledde till att det under hösten 1972 togs initiativ till bildandet av "den svenska gruppen till stöd för mänskliga fri- och rättigheter". Jag minns att jag kände mig mycket smickrad och hedrad över att inväljas i denna grupp som i övrigt bestod av välkända jurister (professorer, advokater och företrädare från näringslivet) med Gustaf Petrén som självklar ordförande.

Allan Ekström

Gruppen självdog så småningom och det är möjligt att den kom att utgöra embryot till Medborgarrättsrörelsen som Gustaf Petrén bildade år 1974.

Senare under mina år i riksdagen, 1979 - 1991, kom jag återigen att på nära håll få se Gustafs oförtröttliga kamp för den enskildes integritet och skydd gentemot en alltmer växande kollektivism. Jag deltog gärna i olika sammankomster som han inbjöd till - bland annat genom Rättsfonden - och många år de av mina motioner utav konstitutionellt innehåll som varit inspirerade av och tillkomna i samråd med honom. Han kom att för mig personifiera det orubbliga civilkuraget, en i dagens Sverige nära nog utdöd egenskap.

"Han var den liberala vilden som skoningslöst angrep alla partier för bristande respekt gentemot det svenska rättssamhället." Citatet är hämtat från

Andres Küng som övertog ordförandeskapet efter Gustafs frånfälle. I en minnesskrift över Gustaf Petrén uttalar Andres Küng följande avslutningsord: "Det är till sist, med en känsla av ansvar, glädje och stolthet som jag och många andra - utan att någonsin kunna fylla luckan efter Gustaf Petrén - skall försöka fortsätta i hans fotspår för att värna om den enskilde medborgarens rättigheter i vårt svenska samhälle. På egen hand kan ingen ersätta Gustaf. Många tillsammans kan vi göra en del; låt oss göra det!"

Det ankommer nu på mig sedan Andres Küng ansett sig ha gjort sitt att efter bästa förmåga förvalta arvet efter Gustaf Petrén. Andres' ord kunde lika gärna vara mina egna.

Visserligen är förhållandena annorlunda i dag än vad de varit tidigare. Den personliga friheten känns inte hotad. Men fortfarande är den enskildes skydd för sin integritet i många stycken sämre eller rent av mycket sämre än vad det är utomlands i jämförbara länder.

I vårt land väger hänsynen till kollektivet, till det allmänna, tyngre än omsorgen om och värnet av den enskilde.

• Det räcker här att peka på regeringsformens rättighetskapitel som är torftigt från den enskildes synpunkt, därför att det saknar skydd för äganderätten, enskild avtalsfrihet och näringsfrihet, fundament för personliga fri- och rättigheter. Frågan har ställts huruvida regeringsformen, särskilt såvitt angår fri- och rättigheter, är mycket mer än sirliga rosetter (för övrigt av ganska enkel kvalitet) för högtidligt bruk; Medborgarrätt 4/92.

"Den enskilda friheten begränsas i princip till att äga natt-

skjortan och tandborsten" var Gustaf Petréns kommentar till det av socialdemokraterna år 1990 lanserade begreppet "medborgarrätt". Han tillade: Äganderätten blir alltmer beskuren och det största hotet är den fria beskattningsrätten som inte ger några garantier för hur stor del av sin inkomst den enskilde har rätt att behålla.

• Europakonventionen som Sverige ratificerat för omkring 40 år sedan är vidare ännu icke del av vår inhemska rätt och våra domstolar kan således inte tillförsäkra den enskilde det skydd som konventionen innehåller i fråga om mänskliga fri- och rättigheter, något som ter sig genant i förhållande till omvärlden. Inom EG är konventionen dessutom en av EG-domstolens rättskällor till den enskildes skydd.

• Den enskilde åtnjuter också sämre skydd för sitt privatliv och sin personlighet ("the right of privacy") än vad som är fallet i våra grannländer och övriga jämförbara länder, något som framgår av ett färskt statligt betänkande (Ersättning för kränkning genom brott); se närmare min reservation i betänkandet.

• Utomlands (Europa) har domstolarna befogenhet att garantera lagligheten i nästan all offentlig verksamhet, t ex i fråga om rätten för den enskilde att bedriva läkarpraktik, att få inträde i en advokatorganisation, att förvärva en fastighet samt att få olika slags tillstånd i samband med näringsverksamhet.

• Vår nya grundlag bygger på Rousseau's tes om folksuveräniteten till skillnad från dess föregångare som hade maktodelningsprincipen som grund. I linje härmed ligger ståndpunkten att riksdagen inte skall kunna utsättas för kontroll hu-

LEDARE

ruvida den kränker våra grundlagar eller eljest går längre än vad som följer av de oförytterliga fri- och rättigheter som utgör begränsning av demokratins legitimitet.

Våra domstolar har sålunda ejens förmåga att vägra tillämpa lag och författning som kränker någon av grundlagarna, om kränkningen inte är "uppenbar" eller flagrant, vilket Högsta domstolen inte hittills ansett vara fallet (lagprövning). Domstolarna har heller aldrig sett sig som någon värnare av rätten i egentlig mening. Berömd har ju blivit den av professor Håkan Strömberg ställda frågan: "Ser Högsta domstolen som sin främsta uppgift att vara ett värn för medborgarnas rättssäkerhet eller att fungera som maktens förlängda arm".

Med hänsyn till domstolarnas svaga ställning i samhället - var till kommer att de högsta domarna utses utan någon yttre insyn eller kontroll av regeringen och att domare kan avsättas av den korporativt sammansatta Arbetsdomstolen - kan till och med ifrågasättas om Sverige är en rättsstat i formell mening; se närmare Medborgarrätt 4/92.

- Katalogen kan tyvärr göras mycket längre.

Men, frågar sig någon: Avhjälp inte de flesta av bristerna genom det nyligen avlämnade betänkandet "Fri- och rättighetsfrågor"? I sin ledare i Svenska Dagbladet den 24 maj 1993 ger Mats Svegfors detta svar: "Förslagen från Petris utredning bör inte föras in i vår konstitutionella historia. Utredningen har presterat ett betänkande, en närmast löjeväckande egendomsskyddsparagraf och ett i sak försvagat egendomsskydd. ...Lägg undan betänkandet. Tag aldrig fram det igen. Börja om från början." (Själv har jag inte hunnit läsa det ännu.)

Även om Svegfors skulle överdriva framgår, att MRR har kvar sin särskilda uppgift att på

olika sätt - bland annat genom remisser och spridning av vår tidskrift - företräda den enskilde medborgarens intressen och vaka över att vi svenskar skall bli delaktiga av den rättstrygghet och rättssäkerhet som befins självlklara inom EG:s Europa. MRR behövs sålunda, som en vakthund, lika mycket i dag som tidigare.

För att göra rejält ifrån oss måste vi bli fler inom organisationen. Slagkraften utåt blir självklart större desto fler som står bakom oss. All verksamhet kostar dessutom pengar. Betrakta medlemsavgiften som ett slags försäkringspremie för ett tryggare samhälle i en oviss framtid.

Vi måste alltså bli flera, betydligt flera. Detta förutsätter att alla hjälps åt. Om varje medlem värvade endast en enda ny

medlem, blir vi dubbelt så många. Det borde väl inte vara någon omöjlig uppgift - att värva en enda medlem (sin äkta make, bror, syster, arbetskamrat, granne eller umgängesvän). Skulle någon känna det obehagligt går det att köpa sig fri genom att betala den tänkte medlemmens årsavgift.

Självfallet skulle jag känna det som ett tecken på förtroende för MRR om alla medlemmar bestämde sig för att uppfylla den nya styrelsens vädjan att värva åtminstone en ny medlem.

Medlemmarnas syn på olika företeelser i dagens Sverige som ligger inom MRR:s ram bör också komma till uttryck. Reagera! Skicka in bidrag till vår tidning!

Till sist: "För att komma till källan måste man simma mot strömmen". □